

Dainà ir giesmė

Ne kartą lietuvių populiarioje spaudoje ir apskritai žiniasklaidoje teko girdėti ar matyti klaidingai nušviečiant žodžių *dainà* ir *giesmė* kilmę. Priešingai tikrovei imama tvirtinti, kad *dainà* (*dainuoti*) esantis naujas lietuvių kalbos žodis, netgi ne lietuvių kilmės, bet skolinys iš rumunų (moldavų) kalbos, o *giesmė* (*giedoti*) – tai senas savas žodis. Iš tikrųjų yra ne taip – abu šie žodžiai yra seni lietuvių kalbos veldiniai.

Kad *dainà* būtų skolinta iš rumunų (moldavų) kalbos, to dar niekas nėra įrodęs, nors tokių bandymų yra buvę. Greičiausiai tai baltų žodis, kurį vieni kalbininkai sieja su lietuvių *dejà*, *dejúoti*, kiti – su latvių *diēt* „šokti; dainuoti“. Etimologija ne visai aiški. Rumunų ir moldavų žodis *doină* „eleginė daina“ vartojamas tik šios kalbos ploto šiaurinėje dalyje (iš čia pateko į bendrinę kalbą) ir nėra romanų kalbų paveldas. Kilmė neaiški: vieni tyrėjai laiko substratiniu dakų kalbos žodžiu, giminišku lietuvių *dainai*, kiti kildina iš refreno *da(i)na*, vartojamo artimesnių slavų, tretį laiką skoliniu iš lietuvių kalbos (galbūt per slavus). Šiaip ar taip, šis rumunų (moldavų) žodis netrukdo mūsiškę *dainą* traktuoti kaip seną baltų veldinį.

Žodis *giesmė* yra priesaginis lietuvių kalbos vedinys: šaknis *gied-* (: *gied-óti*) ir priesaga *-smė* (plg. *eismė* „ėjimas“ : *eiti* ir kt.). Taigi žodis *giesmė* yra kilęs iš **gied-smė* kaip *bausmė* iš **baud-smė*, *versmė* iš **verd-smė* ir kt. Sprendžiant apie žodžių kilmę, jų raišdos problemas, negalima pasitikėti vien kalbos jausmu, vadovautis kalbine nuovoka. Tam reikia etimologijos ir kalbos istorijos mokslo. Abu žodžiai *dainà* ir *giesmė* yra nuo seno lietuvių vartojami ir vartotini. Bet būtina priminti, kad jų reikšmės nesutampa.

Zigmas Zinkevičius

„Gimtoji kalba“, 2008. Nr. 11, p. 29.